

06 — Життя і смерть - одвічний поєдинок... (із книги "Якщо вже так судилося мені...")

Олександр Грязнов

* * *

Життя і смерть - одвічний поєдинок,
В якому не обходиться без втрат.
Ні збіг обставин, ні відважний вчинок
Не змінюють кінцевий результат.

Давно відомий в простоті жорстокій,
Той підсумок усіх земних діянь
В людській душі породжує неспокій,
Неспокій запізнілих покаянь.

Глухої ночі й сонячної днини
Неспокій той чатує в глибині.
Життя і смерть у роздумах людини
Без сумніву - поняття головні.

* * *

Читаючи життєву прозу,
Дотримуйся пересторог, —
Бо втратиш сон, а може й розум,
Як зазирнеш у епілог.
Чекають нас хвороби, втрати
І в небуття сумний відліт.
Якби могли ми долю знати
Ще на початку наших літ,
Хто б захотів на світі жити
Вподовж безрадісних років?
Як добре, що не мають діти
Гіркового досвіду батьків!

* * *

Від юних літ і до останніх днів
Лікуємо болячки і хвороби,
Бо доля не шкодує стусанів

Для нашої священної особи.

І як тут не мудруй — хоч круть, хоч верть —
Одначе треба визнати, панове:
Навіки виліковує лиш смерть,
Все інше лікування — тимчасове.

* * *

Усе позаду: поцілунки
І ніжність, що не мала меж.
Ще рано зводити рахунки
З життям надтріснутим, та все ж
Недовго нам лишилось жити.
Надходить старість. Далєбі,
Пора вже правду говорити,
Якщо не людям, то собі,
Бо совість змучена недремно
Від нас чекає каяття.
А правда в тому, що даремно
Було розтрачено життя.

* * *

Сліпий інстинкт холоднокровній рибі
Диктує шлях, з якого не зійти.
А люди завжди в пошуках мети.
Раз є свідомість, має бути й вибір.

Що ж, вибір є: мерзенність небуття,
Чи торжество шахрайства і облуди?
О як мені набридло це життя!
А все ж терплю, бо іншого не буде.

* * *

Для благородства, для краси
Минули строки.
Настали, справдились часи,
Скрутні й жорстокі.

Прийшла до нас гірка доба,
Доба остання.
То не життя, а боротьба

За виживання.

Що злом вважалось у мирян —
Добро тепер це.
Та не сприймає той обман
Правдиве серце.

Від участі заздальгідь
Звільнити просить:
Кого влаштовує — живіть,
А з мене досить.

* * *

Життя свій зміст і свій закон
Змінило круто.
Усе забуто, наче сон,
Усе забуто.

Забуті друзі й вороги,
Хула і слава.
Не в тому справа, дорогі,
Не в тому справа.

Усе, що душу в чорні дні
Втішало й гріло,
Перегоріло у мені,
Перегоріло...

Кому тепер молитись їй,
Кому служити?
Не можу жити без надій,
Не хочу жити,

Бо порядкує у житті
Пихате бидло.
О, як набридло на хресті!
О, як набридло...

* * *

Ти пісню обірвав
і вийшов геть зі строю,

А він не зупинивсь,
удаль загупотів...
Ти випав із життя,
лишився поза грою,
А людям хоч би що,
а світу й поготів.
Я не забув тих сліз,
що друзями проліті,
І горя, що знесла
засмучена сім'я.
Та впевнений: ніщо
не зміниться на світі,
І вітер не зітхне,
коли піду і я.

* * *

Не гріють душу сподівання,
Не тягне на нові місця.
Важкий і довгий шлях пізнання
Підходить, певне, до кінця.

І смерті віяння студене
Вже холодить з усіх боків.
А що залишиться від мене?
Хіба що — декілька рядків.

* * *

Тут вільний вхід. Ворота не заперті,
Хоч береже довічний спокій чийсь
Цей символ забуття, цей символ смерті,
Що юність обминає, сміючись.

Шкода, що старість з юністю не схожа.
Вона мовчить і думає: "Пора..."
Обплетена лозою огорожа.
Червона цегла. Байкова гора.

* * *

Ворота райські, квітами увиті,-
Межа майбутніх милостей і кар:
Для праведників — широко розкриті,

Для грішників — зачинені без шпар.

Гаразд, якщо зустрінуть, привітають,
А можуть просто дати відкоша.
У нескінченність, звідки не вертають,
Прошелестіла крилами душа.

* * *

На довгих стеблах пнуться дикі рожі
Крізь дерезу, колючу і чіпку.
Могила без хреста, без огорожі,
Лиш камінь ще зберігся на горбку.

Чиєсь ім'я і цифри напівстерті.
А камінь той цілком у землю вріс.
Між датами народження і смерті
Усе життя, не довше ніж дефіс.

* * *

Усе у прах розсипеться. Однак,
Нас щиро тішить щастя ілюзорність.
І недарма з усіх його ознак
Ми цінімо найвище неповторність:

Бо згодом відіграється сповна
За кожную втіху доля норовиста.
Життя одне і смерть також одна.
Окрема. Неподільна. Особиста.

* * *

Не залишає відчуття,
Що я вже на останній чверті,
Тягар безглузлого життя
Нести приречений до смерті.

Невже у нас одна мета —
Скорботний спокій кладовища?
І задля власного хреста
Терпіти й мучитись? Навіщо?

* * *

Не варто сумувати, що помреш.
Життя, злетівши птахом легкокрилим,
Поволі наближається до меж,
Коли воно вже робиться немилим.

Звичайно, смерть нікого не мине.
Не спростувати істину невітшну.
Та може все ж, хоч часточка мене,
Повернеться на землю нашу грішну?

Проб'ється крізь каміння і грудки,
Фіалкою розквітне на світанку.
Тому, хто прочитає ці рядки,
Я хочу побажати наостанку:

Радіти й дивуватися зумій
На зло невдачам і поневірянням.
І не сумуй, що смертний, друже мій!
Буває навіть смерть благодіянням.

* * *

Не жалкуй, не страждай і не хирій,
Залишаючи дім і сім'ю.
Відлітаємо, брате, у вирій,
В незворотню мандрівку свою,

В інший вимір, у світ потойбічний,
Де відсутні і простір, і час.
Жоден ключ журавлиний зустрічний
Не поманить надією нас.

Та настирливі ми і уперті.
Хоч життєвий закінчився шлях,
Жити будемо ми і по смерті
В наших дітях і в наших ділах.

І нехай журавлі пролітають
Над холодним, осіннім Дніпром,
Ми — живі, доки нас пам'ятають,
Доки згадують люди добром.

* * *

Ми вирушали в путь,
зухвало ніс задерши.
У даль, за горизонт
манило нас життя.
Колись усе для нас
було на світі вперше
І дарував нам день
маленькі відкриття.

Та час нестримно мчить
і стариться людина.
Уже і світ не той,
і ми давно не ті.
Так гірко розуміть,
що близько та година,
Коли усе для нас
востаннє у житті.

У вічність несучи
своєї долі клунок,
Чи упізнаю я в годину ту лиху
Останній погляд твій,
останній поцілунок,
Останній поворот
життєвого шляху?

* * *

Колись і думать не могли ми,
Належачи до юнаків,
Що зостаються молодими
Довіку душі стариків;

Що не згасають в них цікавість
І почуття. Що взагалі,
Когось любов, когось ненависть
Лише й тримають на землі.

Хтось марить шаною людською,
А хтось рахує бариші.
Душа не знає супокою.

Чого їй треба, тій душі?

* * *

Ти маєш плани гордовиті,
Не розуміючи того,
Як мало значиш ти у світі,
В гіркому безладі його.

Що ти для світу, милий друже?
Практично — нуль. І що не втнеш,
Йому однаково байдуже
Чи ти живеш, чи ти помреш.

Чому ж тебе не покидає
Питання кляте вже давно:
"Чи після смерті хтось згадає?"
Та чи мерцю не все одно?!

* * *

Не серпанок, не чиста блакить —
Чорна прірва вгорі наді мною.
Що ж? За все доведеться платити,
І платити дорогою ціною.

Та не варто, проклявши усе,
Планетарну чекать катастрофу.
Кожен хрест особистий несе,
Кожен сходить на власну Голгофу.

Ось і мій наближається шлях —
Не скажу до мети — до фіналу.
Ні обачність моя, ані страх
Не примусять ступати помалу.

* * *

Нема питання: бути чи не бути?
Якщо вже народився, то живи!
Не намагайся долю обманути,
Душею легковажно не криви.

Невдачі тимчасові та поразки

Із гідністю і спокоєм сприймай,
Бо з милосердя божого та ласки
І їм, як і всьому, надійде край.

Якщо ж тобі всміхнулась доля нині,
Життя, неначе чаша, повне вщерть,
То не зрікайся мудрості латині:
"Memento mori" — пам'ятай про смерть!

* * *

Нічого вічного немає,
Хоч все у вічність струменить.
Ніхто із нас не зупиняє,
Як Фауст, неповторну мить.

Ми робимо роботу звичну,
Свої долі ковалі,
Та кожен хоче пам'ять вічну
Лишить про себе на землі.

Даремний труд! Усе минає,
Спливає геть без вороття.
Нічого вічного немає.
Крім небуття.

* * *

Все менше сил, сміливості, бажань,
Як у забутій церкві прихожан.

Набридли нам обов'язки й діла.
Всихаємо, спустошені й байдужі.
Життя на порох розтирає душі,
А що тоді казати про тіла?

Не хочу бути змеленим на дерть,
Я все ж таки людина — не амеба.
Даруй мені, господь, миттєву смерть:
Нічого більше вже мені не треба.

* * *

Здобутки менші аніж втрати,

Уже давно ти – не вояк.
Хоч жити тяжко, та вмирати
Усе ж не хочеться ніяк.

Навкруг злочинність і розруха.
Навіщо ж, лаючи буття,
Тобі, як воші за кожуха,
Триматись міцно за життя?

* * *

Годі благи принижено й слізно
Долю, чи бога, чи вбивчий свинець:
Рано чи пізно, рано чи пізно
Нас безперечно чекає кінець.

Прикро, звичайно, та що тут подієш?
Світом керує єдиний закон.
Не поспішай помирати. Поспієш:
Не відпливе перевізник Харон.

* * *

Скоріше запитальні аніж ствердні,
Мої рядки не зацікавлять вас.
Ми живемо, неначе ми безсмертні,
А смерть щодня з'являється по нас.

Хтось діток вчить, хтось крутиться на біржах,
Хтось у малярстві виявляє хист.
Я зміст свого життя знайшов у віршах,
Якщо існує взагалі той зміст.

Життя мене не зовсім обламало.
Я вперто відбивався, вислизав.
І хоч, здається, написав не мало,
А головного так і не сказав.
Я поспішаю, бо прогаяв час,
А смерть щодня з'являється по нас.

* * *

Ось хрест: ні імені, ні дати,
Лиш ясен голову нагнув.

Тепер уже не пригадати
Ні скільки жив, ні хто ти був.

Усі, колись близькі і милі,
Услід тобі пішли з життя.
Лиш вітер на твоїй могилі
Гойдає трави забуття.
* * *

Не варто жити задля слави:
Вона потішить і мине
Як молодість, як ті забави,
Що перше вабили мене.

Не варто жити для кар'єри,
Щосили пнутись догори,
Свої бажання-ненажери
Зробивши правилами гри.

Не варто, вибачте на слові,
Лизать сідницю за рублі.
Можливо, тільки для любові
І варто жити на землі.

Якщо її не заслужити,
Чи ти щось інше обереш,
То взагалі не варто жити.
Не варто жити – а живеш.

* * *

Оскільки нашу тимчасовість
Іще ніхто не відмінив,
Бажав би мати чисту совість,
Бо кожен чимось завинив
Перед людьми чи перед богом,
Перед собою врешті-решт.
За це не страчують нікого
І не саджають під арешт.
І хоч зіркової зарази,
Здається, я не підхопив,
Пробачте всі, кого образив,
Кого зневажив чи зганьбив.

Нехай провина не повисне
На шиї каменем тяжким.
Як щось було, то ненавмисне,
Не знати – де, не знати – з ким.
За черствість зовнішню не лайте,
Не розібравшись до ладу.
Мене хоч зрідка споминайте,
Коли я змовкну і піду.

* * *

Усе частіше нас жахає
Щоденна необхідність дій.
Життя людське, як дощ, вщухає.
Якби ж то й справді вічний бій!

Не вічний бій, а вічний спокій
І вічний тиск ґрунтових мас...
А світ, байдужий і жорстокий,
Цілком обійдеться без нас.

* * *

Надходить свято коляди,
Та без малечі пусто в домі.
Кудись за обрій назавжди
Відходять друзі і знайомі.

Вже і мені пора давно.
Відбувши в світі строк тривалий,
Я видихаюсь, як вино
У пляшці, що відкорковали.

Дарунки й прикрощі життя
У вірші вже не виливаю.
У небуття, у забуття
Я непомітно відпливаю.

Тож прощайте, земляки!
Вже вітер парус мій полоще.
Я залишаю вам думки.
Усе, що маю. Найдорожче.

* * *

Безхмарне щастя - вигадки, міраж,
Фантоми, ледь означені, летючі,
Бо докучають людям кожен раз
Невпевненість і сумніви болючі.

Тримаємо постійно на умі:
Чи живемо на світі як годиться?
Чи люблять нас? Чи любимо самі?
Чи не пора вже нам угомониться?

На перший погляд висновки прості,
Та сумніви пекучі і уперті.
Природно сумніватись у житті,
Бо можна бути певним лиш у смерті.

* * *

Не додають нам розуму літа,
Лиш досвідом збагачують щоденно.
Наука жити начебто проста,
Та хто її засвоїв достеменно?

Всього дісталось: і добра, і зла;
Та за порогом шістдесятиріччя
У тих місцях, де молодість пройшла,
Не стрінути знайомого обличчя.

На старість майже кожен - сирота.
Цураються молодші, як прокази.
Не додають нам розуму літа,
А лиш громадять кривди і образи.

* * *

Стимулюють ювілейні дати
Роздуми: "To be or not to be?"
Краще вже сміятись, ніж ридати.
Що іще лишається тобі?

Звеселяй життя, дотепний жарте,
Доки є ще змога жартувать.
Не журись. Життя того не варте,

Щоб за ним і справді жалкувать.

* * *

Усе загине, все мине
Від нас, від смертних, незалежно.
Тож намагаймось як належно
Прожить життя своє земне.

Чи має рацію поет,
Що, замість самолюбівання,
Усе свідоме існування
Шукає істини секрет?

А істина така проста,
Що здатні осягнути діти,
Хоч так нестерпно розуміти,
Що все довкола – марнота.

То що ж у світі головне? —
Людей навчитись поважати
І у ділах своїх зважати,
Що смертні всі, що все мине.

* * *

Було колись літо і ти,
Красива, струнка, соромлива.
І сліду тих днів не знайти.
Життя прошуміло, як злива.

Та робить з сучасності тло
Минулого влада печальна:
Реальне лиш те, що пройшло,
А дійсність для нас нереальна.

Реальні лиш спогади ті
Про літо щасливе й погоже,
Якщо у твоєму житті
Нічого вже бути не може.

* * *

Перевелись під старість друзі,

Роки буденні і нудні.
"Катюзі, – кажуть, – по заслужі",
Та все ж, невдячному, мені
Дісталось щастя заваляще –
Помірність злиднів і хвороб.
Живу надією на краще.
А втім, хоч гірше не було б.

* * *

Чого чекати у житті?
І що нас жде?
Вже доля гори золоті
Нам не зведе.

Літа назад не поповзуть,
Немов слимак.
Хіба що дасть життя відчуть
Визнання смак.

І за сприятливих умов
На схилі днів
Здобудеш славу і любов
У земляків.

Та щастя пізніє здобуття
Не принесе.
Оце й усе твоє життя,
Оце й усе...

* * *

Суди себе суворо й прямо
І по ковтку гіркоту пий.
Тепер не скажеш: "Вибач, мамо,
Що був на ласку я скупий".

Заповнив смуток серце чуле
І до розкаяння прирік.
Як повернутись у минуле
Хоч за пів-року, хоч за рік?

Ще до лікарні, ще до моргу,

Коли була ти ще жива...
Мене печуть визнанням боргу
Усі неказані слова.

* * *

Після щедрих дощів
заростає травою могила,
Осідає земля,
ще не вклалась гранітна плита.
Не полюбить ніхто,
як мене ти безмежно любила.
Аж на старість відчув,
що без матері я – сирота.

Ти пробач мені, мамо,
що син твій – невдаха, нескреба.
Насварися на мене:
я сварку, як ласку, сприйму.
Ти лежиш у землі
і тобі вже нічого не треба.
Може, й треба чого,
та сказати немає кому.

* * *

На ганок пнуться квіти пелехаті,
Пропала стежка невідомо де.
Тепер мене у материнській хаті Ніхто не зустрічає і не жде.

Застояне повітря у кімнатах
І мертва тиша... Радіо включу,
Щоб мальви попід вікнами на чатах
Наслухалися співів досхочу.

Той самий вечір у віконній рамі,
Так само дім заповнює пітьма.
Усе як перше, все немов при мамі,
Немов колись, і лиш її нема.

* * *

Вести не варто лік років
І про майбутнє ворожити:
Повинен кожен пережити

Своїх старіючих батьків,
Бо зобов'язане дитя
Доглянуть їх і поховати.

Відколи вмерла в мене мати,
Я втратив стимул до життя.

* * *

І людині, і звіру
життя дістається у спадок.
Молоде розквітає
і в'яне поволі старе.
У мінливому світі
існує одвічний порядок:
Що колись народилось,
те рано чи пізно помре.

Доки порох ще є,
нас ніскільки не вабить могила,
Не втрачаєм надій,
що поставимо світ шкереберть.
Та минають літа,
і коли уже жити несила,
Ми готові благать:
"Не барись, визволителько смерть!"

* * *

Несамовитими вітрами
Життя у вічність нас несе.
Тепер нема у мене мами:
Тебе не стало, от і все.

Твого самотнього страждання
Собі довіку не прощу.
Всихаю з часу поховання,
Неначе квітка без дощу.

Ти, як уміла, відвертала
Життя пекучий суховій.
Лиш ти повірницею стала
Моїх несправджених надій.

Та все ж їх випалила суша,
Як небо вицвіле, бліде...
Чи доведеться нашим душам
Колись зустрітися? І де?

Я щиро вірю, божий суде,
В неупередженість твою.
Та тільки зустрічі не буде
Ані у пеклі, ні в раю.

* * *

Земна юдоль буденна й сіра.
Де барви неба голубі?
Де щастя? Старість і зневіра
Лише zostалися тобі.

Оцих старців нещасних пара
Бреде босоніж по стерні.
І смерть, неначе та примара,
Вже маячіє вдалині.

Її обійми розпростерті
Не обіцяють вороття.
Коли життя - чекання смерті,
Тоді воно вже не життя.

* * *

За вікнами то віхола, то хвища,
Мов світ оскаженів і втратив глузд.
Чи гірше це, ніж спокій кладовища,
Бездумність мозків і безмовність вуст?

Життя - то боротьба і непокора.
Хай вирок долі нас не обмине,
Ми нехтуємо думкою, що скоро
Просвище меч і голову зітне.

І сходячи на плаху, в мить останню
Прощаючись зі світом назавжди,
Лише життю співаю я осанну:
Квітуй довіку, сійся і роди!